

Generalitat de Catalunya
Institut Català
de les Empreses Culturals

Filmoteca
de Catalunya

LA GRAN

3

IL·LUSIÓ

RELAT INTERMITENT DEL CINEMA CATALÀ

FOTOGRAFIA:
INSTITUT D'ESTUDIS FOTOGRÀFIC DE CATALUNYA

AMB LA COL·LABORACIÓ DE COSTA EST I D'EGEDA

LA GRAN IL·LUSIÓ

RELAT INTERMITENT DEL CINEMA CATALÀ

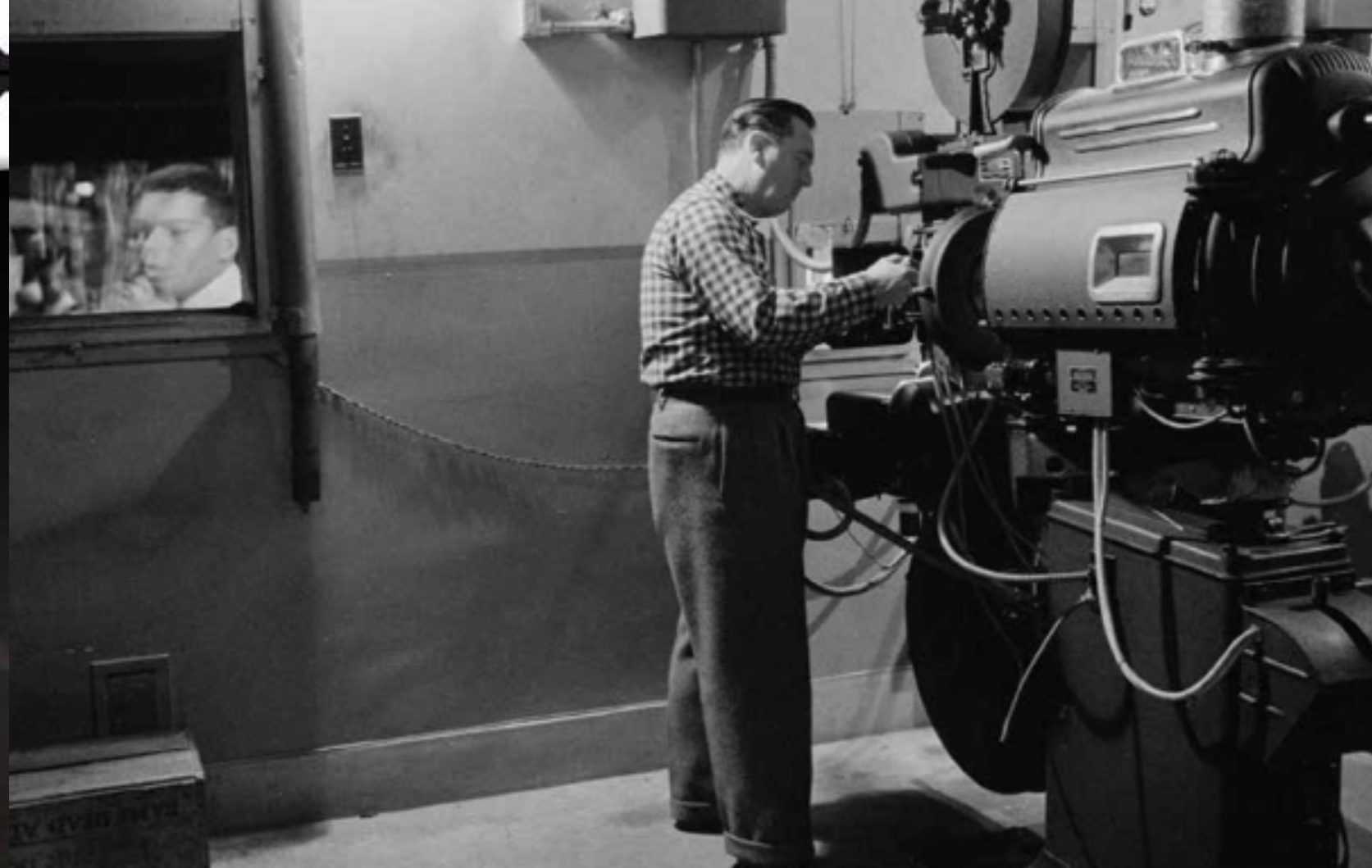
Sèrie documental

3

ESTRENA DILLUNS 7 DE GENER, A LES 22.40

ÀLEX GORINA. Codirector de “La Gran Il·lusió”

“Potser va ser quan Miquel Porter em va ensenyar les dues o tres coses que sé ara del cinema, o les dues o tres que ningú més m’havia d’ensenyar sobre el cinema català... Potser, recordant les pel·lícules del meu avi Pepe i la gent que ell havia conegut del país: artistes, músics, científics... i, més tard, un nebot que es deia Manuel Valls i Gorina, que parlava de Montsalvatge i d’Espriu, i d’una “Ciutat cremada” per a la qual va fer una havanera sensacional... Potser, quan contemplava la claror de l’incendi dels estudis Orphea a la muntanya de Montjuïc i algú, l’endemà, me’n va fer cinc cèntims... Potser més tard, entre notícia i notícia de “Fotogramas”, aquelles referències escampades d’una misteriosa existència del cinema català... Més endavant, la vivència en directe de l’Escola de Barcelona, i els anys Ocaña i Ventura Pons, i aquella “Orgia” que va fer espavilar una generació... O potser més tard, quan Mònica Terribas em va confiar un espai, el “Sala 33”, amb el qual podia donar protagonisme al cinema del país i als seus autors... I, de mica en mica, parlant amb tothom, la consciència que Catalunya no sap res de la tradició del seu cinema, i encara menys, però encara molt menys, els seus polítics, artistes i intel·lectuals, i encara molt molt molt menys tota la gent del cinema català... Sí, potser va ser tot plegat.

Dins meu alguna cosa em deia que aquest país no ha estat ni és just amb el seu cinema; però, cosa que encara és més greu, l’ignora gairebé de manera voluntària. I això no, no pot ser.

Els anys m’han ensenyat a descobrir el bo i el dolent del nostre cinema, i m’han reclamat alguna responsabilitat, alguna aportació per trencar aquesta dinàmica de menyspreu i mandra. Vaig començar a somniar de fer el que no s’havia fet mai: una producció de TV3 amb la Filmoteca. Una sèrie. Una primera aproximació general que hi posés ordre i que descobrís els moments essencials d’aquella història i d’aquell patrimoni, per primera vegada, a través d’imatges vives i no de teoria escrita. Era la meva gran il·lusió –que ha acabat donant títol a “La Gran Il·lusió: relat intermitent del cinema català”–, i que fos un primer esbós per arribar, algun dia, molt més enllà.

Ha estat difícil, dur, de vegades desesperant! I ens queda la meitat del projecte per fer! Ha estat vibrant, revelador, molt boig; i molt divertit, molt humà, gràcies a tots vosaltres, Esteve, Mai i Montse. Al Jordi, al Jaume, a la Laura i a la Pilar, i, finalment, al Cristian. Al Lluís i al Raül, i a la gran Núria. A la gran Mariana. Gent increïble de Costa Est i de la Filmoteca. Gràcies a tots els que hi heu cregut i us hi heu deixat les banyes i l’ull, com jo. Gràcies al més espectacular i generós, entusiasta i infatigable equip humà, meravellós equip humà a qui el cinema català no agrairà mai prou el que s’ha fet. Gràcies a la gent del cinema català, que ens ha regalat les seves emocions i confiança, i també als molts que ja no hi són, que ens han llegat el dret d’aquest país a poder estar orgullós del seu cinema”.

ESTEVE RIAMBAU

Codirector de
"La Gran Il·lusió"

"Un cinema sense història es com un país sense cinema. No té identitat. En els darrers anys, certament, hi ha hagut nombroses aportacions sobre el cinema català fetes des del rigor acadèmic, però sempre sobre períodes o personatges concrets. No hi havia, en canvi, una visió actualitzada de conjunt com la que ara aporta, en format televisiu, aquesta docusèrie produïda per TVC i la Filmoteca de Catalunya: per la institució a la qual la llei confia la preservació i la difusió del patrimoni cinematogràfic del país i per una televisió pública que tant ha fet per la producció pròpia des de fa mes de trenta anys.

El repte ha estat molt il·lusionant, valgui la redundància, i que el relat sigui intermitent respon als criteris de la historiografia contemporània: una història plantejada com un mosaic i des dels diversos punts de vista des dels quals s'aborda el cinema. Som conscients que hi ha absències però

també d'haver aportat noves llums i d'haver trencat alguns mites. I sempre des d'un esperit tan didàctic com divulgatiu, fruit d'un treball en equip enriquidor que ha fet confluïr nombroses experiències, múltiples sensibilitats i un idèntic entusiasme.

Ara per ara, la sèrie arriba, cronològicament, fins al cinema policíac dels anys cinquanta i les seves seqüeles. Queda, encara, un bon camí per recórrer fins a arribar a l'actualitat després d'explorar els orígens, els daurats inicis del segle XX, les ocasions perdudes per la Primera Guerra Mundial, la gosadia de les avantguardes i l'artesania dels amateurs, la implantació del sonor, el trasbals i les contradiccions de la Guerra Civil o la censura del franquisme.

Ja arribarà el dia en què es pugui abordar un projecte similar des de l'àmbit acadèmic. Canviarà el to i probablement la forma, però no les directrius generals de com "La Gran Il·lusió" aborda el cinema català. Un cinema nascut amb el dels altres països occidentals, amb llums i ombres pròpies d'una història tan convulsa com la del nostre segle XX i amb mil històries al voltant dels films i dels homes i dones que, davant i darrere la càmera, han fet riure, plorar, emocionar-se i somniar milers d'espectadors. Espero que els d'aquesta sèrie comparteixin les mateixes sensacions."

MAI BALAGUER. Realitzadora de "La Gran Il·lusió"

"Quan som enmig de la voràgine d'un programa només volem que s'acabi, desitgem que el final arribi per recuperar l'alè. Però en aconseguir l'estat de calma, anhelem de nou tornar al sarau. Necessitem sentir-nos un altre cop vius i voraços. És l'eterna contradicció que acompanya la fase més gratificant de la nostra professió: la creació i realització d'un programa.

Aquest que ara us presentem ha estat un part difícil, certament, però alhora inoblidable, fruit de la nostra "Gran Il·lusió".

No hi ha secrets: compta amb la destresa d'un bon equip i respon a una actitud compartida: l'esforç per superar els entrebancs i la voluntat per trobar solucions creatives per seguir endavant. Tots els que hi hem participat, hem deixat la nostra empremta i la nostra ànima a "La Gran Il·lusió", i això fa que aquest projecte sigui únic i diferent.

Hem volgut explicar la història del cinema català amb un aire nou, defugint del to magistral i evitant l'allau de dades i noms a favor de la proximitat i de la recreació de l'experiència visual. En definitiva, transmetre de manera directa una visió del nostre cinema que ens identifiqui amb la història i amb l'art d'un capítol històric d'aquest país.

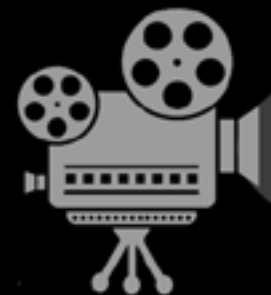
Orgullosa de la criatura. Ho tornaria a fer"

SINOPSI. “La Gran Il·lusió”

“La Gran Il·lusió” és una sèrie que explica per primera vegada la Gran Història i les petites històries del cinema a Catalunya des del principi el 1896 fins la dècada dels anys 50. La intenció és crear un material divulgatiu atractiu i per a tots els públics.

Aquesta sèrie fa referència a una actitud, a una manera de ser, on a pesar dels entrebancs, el cinema català sempre ha seguit endavant gràcies a l'entusiasme i la il·lusió de qui l'ha fet possible. Justament aquesta il·lusió, i els somnis han format part d'aquest cinema i es transmeten als espectadors. El cinema en una època que ha servit de refugi i una evasió en temps difícils.

ELS CAPÍTOLS. “La Gran Il·lusió”

En aquests set capítols es parla, entre altres temes, sobre com es feien les gravacions dels primers rodatges, s'expliquen les mil i una aventures dels germans Baños, es parla del cinema amateur, del surrealisme i de com era el cinema en estat de guerra o durant el franquisme. Aquesta sèrie d'episodis actualitza la informació coneguda, posa en context l'aventura d'un cinema supervivent, destaca els moments més decisius i prioritza les experiències humanes abans que l'opinió dels experts.

A “La Gran Il·lusió” els testimonis de cada una de les èpoques esmentades són els protagonistes. S'entrevista persones que han viscut de primera mà, ja sigui per motius personals o professionals, tot el que es tracta en cadascun dels capítols.

L'ARGUMENT. "La Gran Il·lusió"

Capítol 1

I LA LLUM ES VA FER

El cinema va néixer oficialment a París el desembre del 1895, i un any més tard es va fer la primera projecció de Catalunya, a la Rambla. Es va expandir a Barcelona amb les sales burgeses, Rambla amunt, i les sales més populars del Paral·lel. Gràcies al tren va arribar a comarques, i ben aviat van aparèixer els dos primers grans pioners del país: Fructuós Gelabert i Segundo de Chomón.

Capítol 2

IL·LUSTRATS I AVENTURERS

Va ser la gran època del cinema mut, però, a Catalunya, intel·lectuals, polítics i empresaris en desconfiaven. Adrià Gual i el Cinema d'Episodis van crear expectatives, i els inquiets Germans Baños van filmar "Barcelona en tramvia" i les pel·lícules porno encarregades per Alfonso XIII. Al món va néixer l'"Star System", amb déus i deesses del teatre: Margarida Xirgu va ser la primera gran diva del cinema català.

Capítol 3

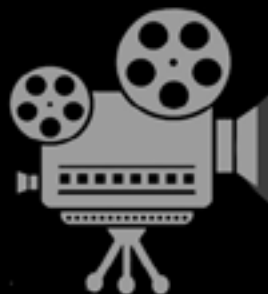
EL SONOR: PARLEM-NE!

República i cinema parlat es van estrenar junts a Catalunya. Es van fer els primers doblatges al català. Macià va intentar formalitzar el panorama cinematogràfic sense gaire fortuna, i els Estudis Orphea de Montjuïc van representar la primera gran instal·lació industrial del país, fins a un misteriós incendi 30 anys després. També molts catalans van viatjar a Hollywood, i alguns hi van triomfar, com Xavier Cugat.

Capítol 4

PER AMOR A L'ART

Anys 20 i 30, temps d'avantguardes i molta imaginació. Salvador Dalí i Luis Buñuel van instal·lar el surrealisme a Cadaqués, i el primer va flirtejar amb Disney, Hitchcock i un gran negoci en publicitat. Al mateix temps, el cinema va esdevenir domèstic: van aparèixer els Amateurs i el Centre Excursionista de Catalunya en va ser el principal impulsor. De tots, el cas tràgic d'un mestre, Llorenç Llobet Gràcia.

Capítol 5

CINEMA EN ESTAT DE GUERRA

La figura i el cinema de Jaime Camino ens permeten fer el recorregut general de la Guerra Civil a Catalunya, un temps en què el cinema de propaganda va trobar un camp adobat, primer en mans anarquistes; més tard, amb els noticiaris de Laia Films i de la Generalitat. Enmig, una figura extraordinària, la directora Rosario Pi, i un film mític rodat al front per André Malraux, "L'espoir".

Capítol 6

OMBRES DEL FRANQUISME

Va caure la República i va arribar el No-Do, la repressió i la censura, amb increïbles anècdotes, com "Raza", el film escrit per Franco del qual el català Gonzalo Herralde va fer un retrat implacable. No-més el cinema català folklòric estava permès, però es va rodar un primer títol en català, "El Judes", d'un dels grans de la època, Ignasi Iquino. Com un miracle, en un món de terror i fosc, els primers exemples del cinema d'animació.

Capítol 7

LLADRES I SERENOS

A la cruïlla dels anys 50 i 60, va néixer a Barcelona una generació de cineastes que van aprofitar el cinema policíac per fer un retrat indirecte molt dur del país, i un cinema urbà de gran personalitat. Films importantíssims com "A tiro limpio", "Apartado de correos 1001", "Distrito Quinto" i d'altres van tenir una influència decisiva en futurs escriptors (Vázquez Montalbán, Martín) i directors (Aranda, Balagué).

LA VEU EN OFF. Francesc Orella

A “La Gran Il·lusió” hi ha una locució que també és una de les protagonistes del programa. Aquesta narració condueix per cada una de les èpoques de la història del cinema. Aquesta, va en consonància amb el to i l'enfocament de la sèrie, aportant informació propera i amb un to acollidor. La posa el Francesc Orella, un dels actors més respectats dels nostres escenaris, cinemes i televisions (Merlí).

ELS RODATGES. "La Gran Il·lusió"

En aquest programa s'han fet rodatges de tot tipus, i tots s'han dut a terme a diferents localitzacions rellevants per la història del cinema al nostre país. Entre elles hi destaquen rodatges al Teatre Arnau, al Gran Teatre del Liceu, el Teatre Kursal, l'Ateneu Barcelonès, la presó Model, etc. En cada una d'aquestes localitzacions s'hi podran trobar cineastes rellevants i persones amb vincles únics entre el passat i el present. Alguns d'ells són el Josep Maria Queraltó, la Colita, el Manuel Hurga, el Marc Parrot, el Xavier Albertí, l'Albert Serra, el Josep Lluís Comeron, el Carles Balagué i molts més.

CRÈDITS. "La Gran Il·lusió"

TV3

Direcció
ÀLEX GORINA / ESTEVE RIAMBAU

Format original
MAI BALAGUER / ÀLEX GORINA

Realització
MAI BALAGUER

Producció
MONTSE FELIU
MONTSE MOTIS
RAMON MONTESINOS

Guió
NÚRIA BONET
ÀLEX GORINA
ESTEVE RIAMBAU

Documentació
MÒNICA CEIDE
MONTSERRAT BAILAC

FILMOTECA DE CATALUNYA

MARIONA BRUZZO
ANNA FORS
NOEMÍ MAYA
MIREIA SANAHUJA
ROSA SAZ

COL·LABORADORS

Veu en off
FRANCESC ORELLA

Disseny animació
LADYSSENYADORA
RAIMON BENACH
JORDI ROCA
MONTSE RAVENTÓS

Postproducció àudio
XAVIER ROMEU BCNTRACKS

COSTA EST AUDIOVISUALS

Producció executiva
JAUME CLÈRIES

Producció
ÀNGEL CARRERAS / ISABEL BASSAS

Muntatge
JORDI GALLOFRÉ

Direcció fotografia
ANNA MOLINS

Realització
SÒNIA PONS / JORDI GALLOFRÉ
AITOR NAVARRO / LLUÍS BULLÓN

Disseny gràfic
MATEU MARCET

Ambientació
PABLO BUNUEL

Administració
MAX GRAU

Una coproducció de TV3 i l'ICEC-Filmoteca de Catalunya, amb la col·laboració d'EGEDA i Costa Est Audiovisuals i Comunicació.

Corporació Catalana
de **Mitjans Audiovisuals**, SA

Departament de Comunicació
c. de la TV3 - 08970 Sant Joan Despí
Tel. 934 999 348 - comunicacio@ccma.cat

